

מי שהיה פרק תשיעי פסחים

צה.

עין משפט נר מצוה

ג' א מ"י פ"י מהלכות
ק"פ הלכה טו:
ד ב מ"י פ"ג מהלכות
ק"פ הלכה ז:
הו ג ד מ"י פ"י מהל'
ק"פ הלכה טו:

רבינו הגנאל (המשך)
לקיומיה כי האי גונא,
ודחי לא תעשה. הלכך
לא אתא ועצם לא תשברו
בו אלא למעוטי מצוה
שלא על גופו. ותיפוק
ליהן יאחי סברא מיעוטי
אותו. הווא בא ללמד
דוקא רביס, מכאן שאין
שוחטין את הפסח על
היחוד מבעי ליה, דוקא
יעשר רביס אבל יחיד לא,
מכאן שאין שוחטין את
הפסח על היחוד. ת"י
אוחו יכול כשם שהראשון
ע"י פ"י מצאנו דפסח שני
שכתובו בין הערבים יעשו
אותו זהו כלל. פרט על
מצות ומורוים יאכלוהו,
ועוד כתיב כי ישיארו
ממנו עד בקר, וכתיב עוד
ועצם לא ישברו בו, חזר
וכלל בכל חקת הפסח
יעשו אותו, ונמצא כלל
(כ"ו) [ג] פ"טס"ג וכלל, וזנו
ודרשים בכל אחד ואחד
כלל ופרט וכלל יא אתה
דן אלא כעין הפרט. הלכך
בין הערבים יעשו אותו
כלל. על מצות ומורוים
יאכלוהו פרט, ככל חקת
הפסח יעשו אותו חזר
וכלל. עכשיו באין לדון
כעין הפרט, מה הפרט
מפורש על מצות יאכלוהו
דהיא עשה גרידתא, אף
אני ארבה דחייב לאכלו
צלי דהוא עשה גרידתא,
וממט השבת שאור
דאע"ג דהוא עשה גרידתא
אינו על גופו. ומכלליה
לא ישארו דהוא לא
שניתק לעשה, שנאמר
והנותר ממנו עד בקר באש
תשרופו, ויבה לא תוציא
מן הבית מן הבשר חוצה
שהוא כעין הפרט, שזה
נפסל בנותרו והוה נפסל
ביוצא, וממט לא יראה
לך שאור דרמי ליה, דהא
לא שאין בו מעשה אין
לוקחין עליו וזה לאו שאין
בו מעשה. ואע"ג דרמי
ליה ממט ליה דהאי
לך יראה לך שאור לית
ליה בגופיה דפסח מכלליה
דעצם לא תשברו בו, דהוא
לאו שחייבין בו מלקות,
ירבה לא תאכלו ממנו נא
דהוא לאו שחייבין מלקות
כיוצא בו בגופיה דפסח,
וממט לא תחטא על חמץ
דאע"ג דהוא לאו שחייבין
עליו מלקות, ליתיה
כעין הפרט דהא ליתיה
בחובתו בגופיה דפסח.
ובנהו כולוהו כללי ופרטי
דרדישין אמרינן ואפוך
אנא. ותיפוק מן סתברא
הני מצוה דבגופיה והני
ליהנהו בגופיה כדפרטינן
לזו כלל דהוא.
לישקא אתרינא ת"י ככל
חקת הפסח יעשו אותו,
יכול כשם שהראשון כ"י
אמרי בכלליה דתיבת כלל
חקת הפסח מאי מרבה
מצוה שבגופו והיא צלייתו
באש, כפיטו ממטע
השבת שאור. בכלליה
דלא ישארו ממנו קא
מריב לא תוציא מן הבית
מן הבשר חוצה דרמי ליה,
דהאי מיפסל בנותר והאי

מה בין ראשון לשני. בתוספ' (פרק ח) קמני נמי הראשון
נשחט בג' כמות ואין השני נשחט בג' כמות והכא תנא
ושייר דשייר נמי זיקור ד' ימים דליתיה בשני כדלמנר בגמ' (דף נז).
ובתוספתא דלא קמני זיקור דלא קחשיב אלא הכך שנהגין בפסח
לזבד^א וזיקור נוהג נמי בתמיד:

ואיסי בן יהודה עצם לא ישברו
בו מאי עביד ליה. תימה
לאיסי לא ישארו ממנו עד בקר
מאי עביד ליה דהא לדידי לא כריך
למעוטי זל יראה דמאזמו מפיק
מזוה שלא על גופו:

מביעי ליה שאין שוחטין את
הפסח על היחוד. קשה
לרש"י דלמפיק וליה מכלל חקת
הפסח הראשון נפקא לן צפקין
האשה (לעיל דף טז). דאין שוחטין
אותו על היחוד מלא מוכל לזכות את
הפסח בנותר וי"ל דלית ליה ההיא
דרשה ובפסח ראשון נפקא ליה
משום דלא גרע ומפסח שני:

בבב"ר דמצות ומורוים מאי
קמריב צ"י אש. משמע
משום מצות ומורוים דקאי כללא
עליה מרבינן זלי אש ותימה כיון
דפרט וכלל הוא זלא מצות ומורוים
מרבינן זלי אש וכל מיילי אפילו
השבת שאור ומפרטי ממעטי מכל
חד וחד חדא מילתא כדלמנר צ"י
מרובה (צ"ק דף טז): דמסיק על כן
דנר פשע כלל ריבויא וכל הני
פרטי למה לי חד למעוטי עבדים
כו' ויש לומר דודאי זלא מצות
ומורוים יענין זלי אש ו מכללא
ומצות ומורוים לא אתא אלא למעוטי
השבת שאור ולא נקט האי לישנא
בכלליה דמצות ומורוים מאי קמריב
זלי אש אלא משום דעביד למיפק
ואיפוך אנא: **לא תוציא מן הבית.**
פ"י זקונטי' דלאו הנימק לעשה הוא
דכתיב צבית אחד יאכל לא תוציא
משמע לא תוציא לאוכלו צבית אחר
אלא צבית אחד יאכל בעמוד והחזר
קאי אש תוציא וקשה לר"י היכי
תשנינן ליה לאו הנימק לעשה והא
לאו שקדמו עשה הוא ולא תשני
לאו הנימק לעשה כדלמרינן צפקין
צמרא דמכות (דף טו):

בפרטיה קא ממעיט בל
ריאה. כאן משמע
כמו שפירש ר"י זכל עשה (לעיל
טו): דלא יראה הוי ניתק לעשה:
פסח

לשון רביס דכמה דאפשר לאהדורי
אחר טמא חזירו להנמותו עמו מהדרינן כגון לטמא אחד צפקין דכתיב יעשו כתיב אשור וי' לא
כתביה זימנא אחרימי הוה אמינא אורחיה דקרא הוה: ס"ל על מצות ומורוים וגו'. והדר כתיב כללא עליה לרביי דומיא דקדיה וכל מיילי
לא אמרינן דנירבי דא"כ כל הני פרטי למה לי ופרטא ממעט דכמותיה נפקא דכלל דכל חוקת הפסח מהדרינן אכולהו פרטא
לרביי זכל פרטא דומיא דקדיה ולמעוטי מפרטי' נמי דומיא דקדיה ומחד מפרטיה ממעטין זל יראה וזל ימנא לקמן וצרייתא רמזי מרמז
דכמותיה זלי אש שהוא מ"ע ופרט נמי ממעט דכמותיה השבת שאור: ל"א מנין. שירצה הכלל וכן הפרט ימעט ל"א ת"ל לא ישארו
ממנו עד בקר וצ"ל כללא לאהדורי עליה לרביי דכמותיה לאו הנימק לעשה ולמעט צפקינא לא יראה ולא ימנא דלאו שניתק לעשה
נינהו דמפרש במסקנא: ואין לי אלא כו' ל"א גמורה מנין. שירצה [הכלל] וימעט פרט ת"ל לא ישברו וכתב כללא לאהדורי עליה לרביי דכמותיה
זכללא ולמעוטי דכמותיה צפקינא דלמקמן: צפקינא מאי קא ממעט. דכל פרטא משמע מיעוטא דכמותיה דהכי משמע האי ולא מידי
אחרינא השבת שאור דהיא נמי כמות עשה: ל"א דמותיה לאו הנימק לעשה הוא דכתיב גבי ראשון [שמות יג] והנותר ממנו וגו': לא תוציא.
לאו הנימק לעשה הוא דכתיב [שם] צבית אחד יאכל לא תוציא וגו' ומשמע לא תוציא לאוכלו אלא צבית אחד יאכל בעמוד והחזר קאי אש
והוציא ולית ליה להאי תנא הא דתני זכידא זולין (לעיל פ"ה). האוכלו זה ה' צבית דובשר צדה טרפה (שמות כג) אלא מותר להחזירו ולאכולו:
ולא יראה. ואם נראה ששיתוהו לעולם הוה צעמוד והשבת כל ימות המועד: צביתא דעלם לא ישברו זו. דמרבי לא תוציא גמורי:
מאי

מתנין: (א) גמ' כלל חוקת הפסח וגו'. צפקס שני כתיב: אופו.
משמע גופו: זמלוט שבגופו הפסח מרבי. לא ריבה את השני
לדין ראשון אלא זמלוט שבגופו כגון
השבת שאור: מזוס שעל גופו
מנין. כגון מצוה ומרור שהן דברים
אחרים וצאין חוצה לו: יכול אף
מזוס שלא על גופו. כגון השבת
שאור ולקמיה פריך מנא תימי
והאמרנו אותו משמע מזוה שבגופו:
מה שצית העלס מיוחדת. לקמן
ליף לה צפרט וכלל דפרטי כתיב
זרישא והדר כלל על מצות ומורוים
יאכלוהו וכן לא ישארו ממנו עד
צקר ועלם לא ישברו זו פרטי ככל
חוקת הפסח יעשו אותו כלל ולקמיה
מפרש לה: איסי בן יהודה אומר.
אינו כריך לא ישברו לך אלא ללימוד
אחר דלמקמן דאזמו מזוה שבגופו
משמע: הא אמרנו אותו מצוה
שבגופו גרסי: ה"ק פסחא. דכתיב
מצות ומורוים ואימריב מזוה שאינה
גופו אלמנא אותו לאו דוקא: והוה
ליה פרט וכלל. דפרטי כתיב זרישא:
ואימנא נעשה כלל מוסף על הפרט.
ואימריב כל מיילי אפילו השבת
שאור שאינה על גופו: קמ"ל
ועלם לא ישברו לך תדרוש כלל
מוסף וליה הפרט לרביי כל מיילי
אפי' השבת שאור דאס דאס כן כל
הני פרטי למה לי אלא להכי כתיבניהו
לכולהו למידרש תוספתא דכללא
אכל חד וחד ומריב דומיא דפרטי
ותו לא וכולהו פרטי הוו דגופו
ודעל גופו והיינו דקאמר תנא
דפרטי ועלם לא ישברו ממעט מצות
שלא על גופו כגון לא משמע על
חמץ דלמקמן ולקמן צביתא מפרטי
מאי מרבי זכללא דכל חד וחד ומאי
ממעט פרטא: מאי עביד ליה.
ממעט פרטא: מאי עביד ליה דהא
לדידיה אותו דוקא וממעט שלא על
גופו וממילא מרביה צבית עלם
דהא מצוה שבגופו היא. ומתיהא לי
אמאי לא צעי נמי לא ישארו לאיסי
מאי עביד ליה דהא מצוה שבגופו
היא: מיעטי ליה אחד עלם כו'.
דהכי דרשינן זכידא זולין (לעיל דף פה).
כשהוה אומר ועלם לא ישברו צפקס
שני שאין ת"ל הוי א' עלם כו':
ורכנן. דלמריב אותו לאו דוקא למאי
איכתב: שאין שוחטין. פסח שני
על היחוד שנדחה לו להכי כתיב יעשו
לשון רביס דכמה דאפשר לאהדורי

מתנין (א) מה בין פסח הראשון לשני הראשון
אסור בכל יראה ובל ימצא והשני חמץ ומצה
עמו בבית הראשון טעון הלל באכילתו
והשני אינו טעון הלל באכילתו זה וזה טעון
הלל בעשייתו ונאכלין צלי על מצה ומורוים
ודוחין את השבת: **גמ'** ת"ר יבכל חוקת
הפסח יעשו אותו במצוה שבגופו הכתוב
מדבר מצוה שעל גופו מנין ת"ל יעל מצות
ומורוים יאכלוהו ויכול אפילו מצות שלא על
גופו ת"ל יועצם לא ישברו בו מה שבירת
העצם מיוחד מצוה שבגופו אף כל מצוה
שבגופו איסי בן יהודה אומר יעשו אותו
במצות שבגופו הכתוב מדבר אמר מר יכול
אף מצוה שלא על גופו אלא אמרת במצוה
שבגופו הכתוב מדבר ה"ק השתא דאמרת
על מצות ומורוים יאכלוהו אלמא יעשו
אותו לאו דוקא הוא אימנא הוה ליה כפרט
וכלל ונעשה כלל מוסף על הפרט ואפילו
כל מיילי נמי קמ"ל איסי בן יהודה האי עצם
מאי עביד ליה מביעי ליה לאחד עצם שיש
בו מוח ואחד עצם שאין בו מוח ורבנן האי
יעשו אותו מאי עביד ליה מביעי ליה שאין
שוחטין את הפסח על היחוד ידכמנר דאפשר
לאהדורי מהדרינן ת"ר ככל חוקת הפסח
יעשו אותו יכול כשם שהראשון אסור בכל
יראה ובל ימצא כך שני אסור בכל יראה
ובל ימצא ת"ל על מצות ומורוים יאכלוהו
ואין לי אלא מצות עשה מצות ז"ל מנין
ת"ל לא ישארו ממנו עד בקר ואין לי אלא
מצות ז"ל שניתק לעשה דמצות ז"ל גמור
מנין ת"ל יועצם לא ישברו בו מה הפרט
מפורש מ"ע ול"ל שניתק לעשה ול"ל גמור
אף כל מ"ע ול"ל שניתק לעשה ול"ל גמור
בכלליה דמצות ומורוים מאי קא מרבי צלי
אש בפרטיה מאי ממעיט ליה השבת שאור
איפוך אנא מצוה דגופיה עדיף בכלליה דלא
ישארו ממנו עד בקר מאי קא מרבה ליה
לא תוציא ממנו (דדמי ליה דהאי מיפסל
בנותר והאי מיפסל ביוצא) בפרטיה מאי
קא ממעט ליה לא יראה ולא ימצא (דדמי
ליה דהאי אינו לוקה דהוא לאו שניתק
לעשה והאי אינו לוקה דהוא ליה לאו
שניתק לעשה) איפוך אנא מצוה דגופיה עדיף בכלליה דעצם לא ישברו בו
מאי

מאי עביד ליה מביעי ליה לאחד עצם שיש
בו מוח ואחד עצם שאין בו מוח ורבנן האי
יעשו אותו מאי עביד ליה מביעי ליה שאין
שוחטין את הפסח על היחוד ידכמנר דאפשר
לאהדורי מהדרינן ת"ר ככל חוקת הפסח
יעשו אותו יכול כשם שהראשון אסור בכל
יראה ובל ימצא כך שני אסור בכל יראה
ובל ימצא ת"ל על מצות ומורוים יאכלוהו
ואין לי אלא מצות עשה מצות ז"ל מנין
ת"ל לא ישארו ממנו עד בקר ואין לי אלא
מצות ז"ל שניתק לעשה דמצות ז"ל גמור
מנין ת"ל יועצם לא ישברו בו מה הפרט
מפורש מ"ע ול"ל שניתק לעשה ול"ל גמור
אף כל מ"ע ול"ל שניתק לעשה ול"ל גמור
בכלליה דמצות ומורוים מאי קא מרבי צלי
אש בפרטיה מאי ממעיט ליה השבת שאור
איפוך אנא מצוה דגופיה עדיף בכלליה דלא
ישארו ממנו עד בקר מאי קא מרבה ליה
לא תוציא ממנו (דדמי ליה דהאי מיפסל
בנותר והאי מיפסל ביוצא) בפרטיה מאי
קא ממעט ליה לא יראה ולא ימצא (דדמי
ליה דהאי אינו לוקה דהוא לאו שניתק
לעשה והאי אינו לוקה דהוא ליה לאו
שניתק לעשה) איפוך אנא מצוה דגופיה עדיף בכלליה דעצם לא ישברו בו
מאי

מאי עביד ליה מביעי ליה לאחד עצם שיש
בו מוח ואחד עצם שאין בו מוח ורבנן האי
יעשו אותו מאי עביד ליה מביעי ליה שאין
שוחטין את הפסח על היחוד ידכמנר דאפשר
לאהדורי מהדרינן ת"ר ככל חוקת הפסח
יעשו אותו יכול כשם שהראשון אסור בכל
יראה ובל ימצא כך שני אסור בכל יראה
ובל ימצא ת"ל על מצות ומורוים יאכלוהו
ואין לי אלא מצות עשה מצות ז"ל מנין
ת"ל לא ישארו ממנו עד בקר ואין לי אלא
מצות ז"ל שניתק לעשה דמצות ז"ל גמור
מנין ת"ל יועצם לא ישברו בו מה הפרט
מפורש מ"ע ול"ל שניתק לעשה ול"ל גמור
אף כל מ"ע ול"ל שניתק לעשה ול"ל גמור
בכלליה דמצות ומורוים מאי קא מרבי צלי
אש בפרטיה מאי ממעיט ליה השבת שאור
איפוך אנא מצוה דגופיה עדיף בכלליה דלא
ישארו ממנו עד בקר מאי קא מרבה ליה
לא תוציא ממנו (דדמי ליה דהאי מיפסל
בנותר והאי מיפסל ביוצא) בפרטיה מאי
קא ממעט ליה לא יראה ולא ימצא (דדמי
ליה דהאי אינו לוקה דהוא לאו שניתק
לעשה והאי אינו לוקה דהוא ליה לאו
שניתק לעשה) איפוך אנא מצוה דגופיה עדיף בכלליה דעצם לא ישברו בו
מאי

(א) ע"י מוס' יומא כט.
קמ"ה אלא, (ב) טעוין.
יע"ג, (ג) גלגל פה,
(ד) גלגל פה, (ה) טעוין,
(ו) טעוין גלגל פה, (ז) טעוין,
(ח) ונתי צפקינא דהמט
ד"ה ה"י צבית, (ט) טעוין
זל אש מכלליה, (י) מוס'
ד"ה רב אש,

תורה אור השלם

1. לא ישארו ממנו עד בקר ועצם לא ישברו בו ככל חקת הפסח יעשו אותו. במדבר ט"ב בחדש השני בארבעה עשר יום בין הערבים יעשו אותו על מצות ומורוים יאכלוהו.
2. בבית אחד יאכל כלל חמץ מן הבית מן הבשר חוצה ועצם לא תשברו בו: שמות יב מו

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מנא וכי דכולה ממעטין הפ"ד וח"כ ז"ל ד"ה צלי דאתרבי מכלליה דמצות ומורוים הסי':

מוסף רש"י

אחד עצם שיש בו מוח. ולא אמרינן כלל עשה דואכלו לא תשבר ודמה את לא תעשה דשצירה (לעיל פה).

מוסף תוספות

א. ולא בשאר קרבנות. מוס' שאנך.

רבינו הגנאל

מתני' מה בין הראשון לשני הראשון אסור בכל יראה ובל ימצא והשני חמץ ומצה עמו בבית הראשון טעון הלל באכילתו והשני אינו טעון הלל בעשייתו ונאכלין צלי על מצה ומורוים ודוחין את השבת: **גמ'** ת"ר יבכל חוקת הפסח יעשו אותו במצוה שבגופו הכתוב מדבר מצוה שעל גופו מנין ת"ל יעל מצות ומורוים יאכלוהו ויכול אפילו מצות שלא על גופו ת"ל יועצם לא ישברו בו מה שבירת העצם מיוחד מצוה שבגופו אף כל מצוה שבגופו איסי בן יהודה אומר יעשו אותו במצות שבגופו הכתוב מדבר אמר מר יכול אף מצוה שלא על גופו אלא אמרת במצוה שבגופו הכתוב מדבר ה"ק השתא דאמרת על מצות ומורוים יאכלוהו אלמא יעשו אותו לאו דוקא הוא אימנא הוה ליה כפרט וכלל ונעשה כלל מוסף על הפרט ואפילו כל מיילי נמי קמ"ל איסי בן יהודה האי עצם מאי עביד ליה מביעי ליה לאחד עצם שיש בו מוח ואחד עצם שאין בו מוח ורבנן האי יעשו אותו מאי עביד ליה מביעי ליה שאין שוחטין את הפסח על היחוד ידכמנר דאפשר לאהדורי מהדרינן ת"ר ככל חוקת הפסח יעשו אותו יכול כשם שהראשון אסור בכל יראה ובל ימצא כך שני אסור בכל יראה ובל ימצא ת"ל על מצות ומורוים יאכלוהו ואין לי אלא מצות עשה מצות ז"ל מנין ת"ל לא ישארו ממנו עד בקר ואין לי אלא מצות ז"ל שניתק לעשה דמצות ז"ל גמור מנין ת"ל יועצם לא ישברו בו מה הפרט מפורש מ"ע ול"ל שניתק לעשה ול"ל גמור אף כל מ"ע ול"ל שניתק לעשה ול"ל גמור בכלליה דמצות ומורוים מאי קא מרבי צלי אש בפרטיה מאי ממעיט ליה השבת שאור איפוך אנא מצוה דגופיה עדיף בכלליה דלא ישארו ממנו עד בקר מאי קא מרבה ליה לא תוציא ממנו (דדמי ליה דהאי מיפסל בנותר והאי מיפסל ביוצא) בפרטיה מאי קא ממעט ליה לא יראה ולא ימצא (דדמי ליה דהאי אינו לוקה דהוא לאו שניתק לעשה והאי אינו לוקה דהוא ליה לאו שניתק לעשה) איפוך אנא מצוה דגופיה עדיף בכלליה דעצם לא ישברו בו מאי